

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen hetenkint egyszer szombaton egy iven. Előfizetési ár egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt, 200 szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr. Bélyegdij minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő, Fűvészkert-utca 1080. sz.</p>
--	--	--

A reformáció emléknapija.

1886. október 31-én, tehát a ránk jövő vasárnap, 369 esztendeje lesz azon nevezetes eseménynek, hogy Szászország egy városából, Wittenbergből kiindult a reformáció. Átrepül képzeletünk időközön és tereken, századokon és országokon keresztül s ott látjuk a szegény barátot, Luthert, a mint a vártemplom ajtajára kiszegzi híres 95 tételét, mely ténye oly nagy forradalmat idézett elő a lelkieknél világában, a minőt csak a korszakalkotó férfiak föllépte idézhet elő.

Talán elő volt már készülve a világ, a romlott egyházi társadalom az ujlás nagy munkájára?! Talán megrezdült már az égi fuvalom, mely fölrázta az addig holt tengernek tükrét, mikor Luther oda dobta abba az első nagy követ?! Addig is léptek föl férfiak világbontó, egyházépítő nagy eszmékkal; de csakhamar elsimult a holt tenger mély vize s néma nyugalom, a halál álma virrasztott újra fölötte.

Luther Márton az időnek teljességében lépett ki a küzdelem terére s valamint az ő tételei ma is ott olvashatók érzembe öntött betűkkel a wittenbergi vártemplom renovált ajtaján, úgy ma is halljuk ama kalapácsütések zengését, melyek új élet kezdetét hirdették Krisztus egyházában. A síma égbolton átcikázó villám erős égi háború közeledését jelzi; a váratlanul jött hang után megrázkódott a föld, a világ hatalmasainak trónja megingott. Új hajnalcsillag támadott az égen, mely hirdeté, hogy új ég borul az új föld felibe.

Gyöngé az én tollam arra, hogy szép gondolatokkal ecseteljem érzelmeimet, ha a reformáció kezdetére gondolok. Elmerülök a multnak szemléletébe s midőn századokon repülök át vissza az elmúltba s a múlt idő tükreben nézem a történetnek nagy eseményeit, örömmel ve egyes fájó érzelmek rezgeti szívemnek hurjait. Beillesztem saját egyházunk multját és jelenét a nagy egész képbe s bizony a sok örvendetes jelenség mellett sok szomorú tapasztalatot is konstatálnom kell.

Nagy forradalmat idézett elő az a reformáció a szellemiek világában. Föllépte után szabad lett a gondolat, büszke magasságban szárnyalhatott az eszme. Senki sem volt többé kénytelen, ki kebelébe lépett, eltagadni meggyőződés-szülte elveit. S mi nagyobb és dicsőbb birtoka a föld gyarló fiának, mint a gondolat-, a vélemény-szabadság?!

Megnyitk a tudományok csarnokai s föllandult minden téren az ismeret. A theologia nem igyekezett gyámkodása alatt tartani többé a tudományokat, de midőn ezek haladtak, ő is hatalmas erővel védte a maga igazait s vezérszerepet vitt, melyet a többi harcosok önkéntelenül is elismertek.

De nem látjuk, más tere irányozva figyelmünket, hogy a reformáció megteremtette volna a testvéri összetartozás érzetét; nem csak a kálvini irány követői nem egyek a lutheri irányuakkal, hanem csak amazok is, mint oldott kéve, mindenféle erős kapocs nélkül szórva szét a különböző országokban. Igaz, hogy ott van, megalakult már az egyetemes presbyteri szövetség, melyről tud is valamit vagy két-három debreczeni hittanár, de érezzük-e annak valami áldásos hatását mi magyarok s tudunk-e róla eleget általában mi vidékiek?

Én azt vonom el tanuságul az idők történetének philosophiájából, hogy mi reformátusok nem tudunk eléggé szoroson összetartani. Talán ha Kálvinban több alkalmazkodási szellem van, mi, követői is közelebb tudnánk egymáshoz simulni. Van-e nekünk olyan világra szóló hatalmas egyesületünk, a minő a lutheránus Gusztáv-Adolf-egyesület? Nincs és nem is tudjuk, mikor lesz és hogy egyáltalában lesz-e valaha!

Hát mi magyar protestánsok tudnánk-e valahogy egyesülni? Régebben történtek erre kísérletek, de ma elnémult minden ilyen törekvés. Pedig apáink együtt szenvedtek a közös szent meggyőződésért. Csak a szenvedés vérkereszttségében vagyunk-e mi tehát egyek?! Csak ott jut-e eszünkbe, hogy jó az atyafiaknak egységben együtt lakása?! Hát ha tiszta déli nap süt fejünk fölött; ha zor-

don zivatar helyett lágy szellő leng körülöttünk: miért, óh miért nem vonulhatunk be ugyanazon templom tornáczai alá, hogy együtt, egy lélekben dicsőítsük a mi Istenünket?!

De hát ez egyelőre csak phantasma. Beszéljünk egyébről!

Néhány évvel ezelőtt magyar reformált egyházunk egygyé olvadt össze. Lélekemelő nagy esemény volt az, mikor öt testvéregyházkerület egynek mondotta ki magát s mindenik adván fel valamit saját jogából, a kölcsönös engedékenység szent köteleességét gyakorolta.

S azóta?! Azóta egy a magyar református Sion. Közösek az érdekei. A mi egyik résznek fáj, fáj az a másíknak is; a mi egyiket erősíti, erejére van az a másíknak is. Az egységben erő, mert érdekközösség van.

Én azt hiszem, nem kell azt elcsüggesztő jelnek venni, hogy itt-ott, — például ezen mi tiszántuli egyházkerületünkben is, — nézeteltérések, sőt erős küzdelmek vannak egyik-másik egyházalkotmányi kérdés ügyében. Természetes ez az átmenet korában s a küzdelem végre is többet ér a holt lethargiánál.

Azt tartom én egyházunkban a legnagyobb diadallnak, abban üdvözlöm az új reformáció hajnalának földe-rültét, hogy mindenfelől a tette hívás hangjait hallom s látom a munkára kész férfiak bátor seregét, kik felövezve a léleknek paizsát, új erőt öntenek a megdermedt, az egészen még föl nem frissülhetett tagokba.

Ti ifjabbak, szövetkezzetek a vénekkel; ti vének, fogadjátok el az ifjabbak munkabíró jobbát.

Higyjétek el mindannyian, hogy érdeklél nézzük mi vidékiek is a folyó küzdelmet s várjuk az új reformációt, mely a hit mellett a jó cselekedetek munkáját is erősen sürgetné.

Egyszerű gondolataim, leírva, a mint, lehet rendszer-telenül, eszembe ötlöttek — valeant, quantum valere possunt!

Egy vidéki lelkész.

A konfirmáció kérdéséhez.

A „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ f. évi 41-ik számában Sütő Kálmán ev. ref. lelkipásztor ur előadja, miként s minő eredménnyel eszközli ő a konfirmáció tényének végrehaj-tását s végzi cikkét azzal, hogy mind az ügy érdemi fon-tossága, mind az a körülmény, hogy hivatalos alakban is előbb-utóbb szönyegre fog hozatni, eléggé indokolják a kon-firmáció kérdésének hírlapi szellőztetését.

Mínt hogy már a konfirmáció ev. ref. hitelveink sze-rint oly vallásos cselekvény, melyben a csecsemőkorában, tehát még öntudatlan állapotban megkeresztelt s immár felnövekedett gyermek, vallásos hitéről nyilvánosan vallo-mást tevén, a gyülekezet öntudatos tagjának nyilvánít-

tatik: kétségen kívül nagy fontosságu az, mind a konfirmá-landó gyermekekre nézve, kik ettől fogva részt vesznek a gyülekezet jogaiban s öntudatosan futnak szép és nemes rendeltetésök célja felé, mind a lelkipásztorra nézve, ki a konfirmáláskor egyik igen szép hivatását teljesíti.

Ezek szerint önként értetik, hogy a konfirmáció ügyének megbeszélését, annak a kor kívánalmai szerint való rendezését én is helyénvalónak s kívánatosnak tartom, de mindenesetre úgy, hogy puritán egyszerűségében legyen az nemes, szívreható, lélekemelő; e szempontból kiindulva, akarok egyetmást elmondani, szem előtt tartva a fennidézett cikkben elmondottakat.

Hogy a konfirmáció tulajdonképeni alapja, a hit-vallás megtörténhessék, mindenesetre előleges oktatásra van szükség, melynek folyamán a gyermek a hit-és erkölcsi igazságokkal kellő módon megismerkedjék. A zsinati törvények ez előkészítést a lelkészek köteleességévé teszik (109. §.) s így róla nem igen kellene hosszasan beszélni, anynyival inkább, mivel a többség véleménye szerint úgy lát-szik, hogy a konfirmáció előkészítő oktatástól sikert, csakis az idézett törvényhez való merev ragaszkodás által várhatunk. És én mégis azt merem kockáztatni, hogy ez oktatást nem venném ki a tanítók kezéből, mert:

a) Azon tanító, ki hat éven keresztül vezetett valamely gyermeket, minden bizonynyal sokkal inkább ismeri annak értelmi fejlettségét, lelki tehetségeit, mint azon lelkipász-tor, ki már 12 éves korában veszi vezetése alá; ha jobban ismeri, jobban is tud hatni reá s az általa vetett alapon jobban képes betetőzni azon épületet, melyet hosszú idők folyamán rakosgatott.

b) Épen azért tartjuk fenn felekezeti iskoláinkat, hogy a gyermekek azokban vallásos erkölcsi hitelveinket megta-nulják; ha már képes a felekezeti tanító arra, hogy e kívá-nalomnak I—VI. osztályban megfeleljen, sehogysem tudom megérteni azt, hogy miért ne volna képes a konfirmációra való előkészítést is elvégezni, mert én azon szent meggyő-ződésben vagyok, hogy az elemi iskoláknak vallási tan-anyaga épen az, a mi a konfirmációra való előkészítésé, mindkettőnek (ha már lehet kettőről beszélni) központja a Krisztusban vetett hit, e körül csoportosulnak aztán a hit-és erkölcsigazságok. Ha már a konfirmációra való előké-szítést elveszszük tanítóink kezéből, aligha nem annak ad-juk tanujelét, hogy őket e munka végzésére képteleneknek tartjuk, már pedig ez nem tanácsos egyfelől azért, mert megingatjuk a tanítókba vetett bizodalmat, mind a szülők-nél, mind a gyermekeknél; másfelől pedig elkeserítünk min-den önérzetes felekezeti tanítót, ki hivatásának akar is, ké-pes is lelkiismeretesen megfelelni.

c) Igaz, hogy a tanítók meglehetősen tul vannak ter-helve, de ez nem ok arra, hogy tőlök elvegyük a konfirmá-cióra való előkészítést, mert a mi fő, arra a mellék tár-gyak felretételével is okvetlenül lehet és kell időt szakítani, hogy pedig felekezeti iskolákban a konfirmációra való előkészítés mindennél elébb való, azt talán nem szük-séges hosszasan bizonyítgatni. Azt pedig, hogy kedve ne volna a tanítónak a konfirmáció tanítására, elfogadható oknak nem tartom, mert oly felekezeti tanítót az iskolában semmi szín alatt megtűnni nem szabad.

d) A lelkésznek a felnőtt hívek lelki gondozása, az

egyház ügyeinek vezetése, a nap mint nap előforduló hivatalos teendők, talán a családi gondok miatt is nem lehet s nincs is kevesebb elfoglaltatása, mint a tanítónak; épen azért nem merném azt mondani, hogy azon lelkész, ki Isten igéjének lelkiismeretes hirdetésére, a felnőttek lelki gondozására, az egyház ügyeinek pontos vezetésére szenteli idejét, ne állana hivatásának magaslatán csak azért, mert a tanítótól — ki eddig is kifogástalanul teljesítette e tisztet — a konfirmálandó gyermekek oktatását át nem vette.

Hadd legyen azért a konfirmáció azon híd, melyen az ifju a gyermekkorból a felnőttek közé lép, hadd legyen az arra való előkészítés s az annak alapján leteendő hitvallás bucsu a tanítótól, ki a gyermeket kicsiny korától fogva vezetgette s oktatását bekoronázta, másfelől beköszönő a lelképásztorhoz, ki őt ezentúl fogja oktatni s vezetni az élet utain.

A fentebbiekből az is kitűnik, hogy én a konfirmációra való előkészítést a 12 éves korban tartom elvégzendőnek, mert a gyermeknek — addig folytonosan iskolába járván — még élénken emlékezetében van mindaz, a mit tanult s könnyebben megérti a tanulandókat, másfelől azért, mert a 12 évet már betöltött gyermek rendesen életpályára lép s azontúl nem tölthet hosszabb időt az iskola falai között; de meg egy részök más helységebe távozván, reájok többé oly gond nem fordítható. Azt elismerem, hogy lehet oly 12 éves gyermek, ki még nem tudja eléggé megérteni a konfirmáció komolyságát, de a nagyobb rész bizonyára megérti s felfogja már e korban annak fontosságát.

Hogy a konfirmációra való előkészítés mikor történjék, az a helyi viszonyoktól s körülményektől függ, nem lényeges, csak az a fődolog, hogy az iskolai év bezárulta előtt, mert azontúl sokkal több nehézséggel jár a gyermekek összeszedése.

Szücs László.

(Vége köv.)

Az „Andaházi Szilágyi nevelő-intézet.“

Azt hiszem, nem teszek haszontalan munkát, ha a Debreczenben létező „Andaházi Szilágyi nevelő-intézet“ alapítójával, az alapító végrendeletével s az intézettel magával a nagy közönséget megismertetem, — megérdemli az alapító, megérdemli az intézet.

Andaházi Szilágyi Mihály született Biharmegyében Tordán Szilágyi Bálint s Jeney Erzsébettől 1761. évi ápril 14-én.

Volt három testvére, u. m. Szilágyi Erzsébet Szarka Andrásné, Szilágyi Sándor és Szilágyi Bálint.

A boldogult alapítónak apja meghalt 1806-ik évben.

Mint hallomásból tudom, az alapítónak három neje volt, kettőt az egyházkerületi levéltárban levő iratok közt megnevezve találtam, u. m. Nánási Sárát, ki 1805-ben szeptember 11-én a debreczeni egyháznak 3000 frtot befizetett, de hogy ezen nejével mikor kelt egybe s ezen nője mikor hunyt el, azt kipuhatolni még eddig nem tudtam; hogy már 1819-ben nem élt, azt onnan következtetem, mert az intézeti házat 1819. augusztus 18-án Csizsár Erzsébet nejével vette 15,305 W. Cz. forinton Komáromi Imrétől, ki ezen házat

kótyavetyén (sic) néhai Szilágyi Bálint successoraitól vette. E másik neje meghalt 1832-ben.

Hol tanult, mikor költözött Debreczenbe, mivel foglalatoskodott a boldog emlékezetű alapító? — nem sikerült kipuhatolnom.

Életéből az okmányok közt azon sajátságos epizódra akadtam, hogy az 1823-ik évi július hónapban házat felverték s értékeit elrabolták. A rablókat Hunyadi Sándor s többekben csakhamar meglelték s ezeket 1824. évi márczius 29-én a náluk megtalált tárgyak visszaadásában elmarasztalták s börtönbe zárták.

Az alapító — mint az okmányokból olvasható — ezen tőle elorzott tárgyakat vissza nem fogadta, hanem azokat 1833. november 21. a nagyváradí káptalan előtt Budaházi Antal sógorának ajándékozta.

Ezen ajándékozási okmányba következő kétértelmű szavak csuszván be: „mind erre nézve, mind más egyéb jussaimra nézve nevezett kedves öcsémet örökösömnek vallom“; 1838. évi október 2-ik napján a megboldogult alapító annak ellentmondott, kijelentvén, hogy „ezen csak most említett örök vallomás levelemben, ezen tudtom s akaratom nélkül alattomosan becsusztatott féremagyarázható kétértelmű szavakat az előttem lett felolvasáskor füleimnek sikettsége miatt — mely hibám közönségesen tudva van — észre nem vettem, a valláslevelet pedig el nem tudván olvasni — szemeim hibája miatt — ezen becsusztatott alattomos s féremagyarázható s egy egészen külön tárgyról t. i. kirablott vagyonaimról szóló valláslevelemben csak ily észrevétlenül s mellékképen beszurt kitétel, mely azonban az által vallani szándékolt nevezett kirablott vagyonaimnál százszor is többre menő minden vagyonomat akaratom és szabad rendelkezésem ellen egészen másnak adhatná által, még nem is gyaníthatván, csak a mások megmagyarázása után a legközelebb mult tavaszon értettem meg s vehettem ki annak alattomos értelmét s czélzatát, ennél fogva ezen szavak „mind más egyéb jussaimra nézve nevezett kedves öcsémet örökösömnek vallom“ akaratom, tudtom nélkül alattomban csuszván be, azokat ezennel ünnepélyesen visszavonom, megsemmisítem, nekik ellentmondván, semmi erejűeknek nyilvánítom s a magyarázhatás jussánál fogva ezen sorokat csak az orgazdaktól s rablóktól visszanyert s nyeredő vagyonaimra nézve nyilatkoztatom ajándékozó erejűeknek s annál fogva egyéb vagyonaimról sem, vagy ezután teendő bármely rendelkezésemnek zavart nem tehetnek s örökösítő erővel egyáltalában ezekre nézve nem birhatnak. Mely ebbeli törvényes s ünnepélyes ellentmondásomnak, visszavonásomnak, megsemmisítesemnek a szokott törvényes jegyzőkönyvbe igtatásáért s róla hiteles formában bizonságlevél kiadásáért esedezvén, tisztelettel maradtam Szilágyi Mihály.“

Ezen tiltakozása a megboldogult alapítónak csakugyan tudomásul vétetett s róla a bizonságlevél kiadva is lett.

1843. évi augusztus 6-án az alapító végrendeletet tett. E végrendelet Poroszlay Fridrik városi tanácsnok, Derecskey József senator, Bayler István senator, Nánási Gábor senator, Pfansmid Károly városi hites jegyző jelenlétében tétetett s nevezettek pecsétjével megerősítve láttatott el.

Az alapító aláírása így hangzik: „A Horoghszegi Szilágyi Familia utolsó deficiense Andaházi Szilágyi Mihály m. k.

E 3 teljes ivre terjedő végrendeletből ez időszerint csak az intézetre vonatkozó részeket fogom közölni.

Nagy Ferencz,
intézeti h. gondnok.

(Folyt. köv.)

V á l a s z.

I. Kalós Péter urnak.

Hogy a csekei ügyről adott tudósításomat sziveskedett helyreigazítani: ezt értem; de hogy miért nem méltóztatott e helyreigazítást a gyűlésen azonnal megtenni, az ez ügyről referáló érdemes tanácsbíró urral szemben: ezt nem értem. Én a referáló tanácsbíró ur ajkairól rapiáltam az ügyet, úgy a mint tudósításomban adva volt. Ha tehát úgy áll a dolog, a mint méltóztatik jelezni: az én „error pennaë“-m, az ő „lapsus lingvae“-jének természetes leánya. Különben szerencsenünk ezzel sincs fehérre mosva. Sajnos . . .

A mi Kalós ur kérelmét illeti: hadd én is kérjem valamire, s ez az: hol a keserűsőbb hasznosabb portéka, mint a mézes madzag, engedje meg belátásom szerint alkalmazni. „Ridiculum acri fortius et melius plerumque secatur res.“

De pszt . . . pszt . . . a jegyző ur beszél! . . .

II. Illyés István urnak.

Huszonnégy éves papságát tisztelem becsülöm; de ez nem kötelez engemet, hogy szavait „szóhoz épp“-ként véve, hallgassak. Azért legyen szives tudomásul venni, hogy

a) a mely perczen a harangozóm tanitana meg, levetném Krisztusom palástját s az adóvégrehajtók zsinóros ködmönét venném föl; de e pohár el fog én tőlem mulni;

b) ha Sima nem egyezik bele, hogy iskoláját lelkésze vezesse: ne méltóztatassék úgy okolni, hogy lelkészlak és iskolaház távolsága miatt, a tanügy kára nélkül, a kérelem nem teljesíthető;

c) ha valamely pénzüintézet alapszabálya olyan, hogy a mellett pénzkezelési konfuziók évről-évre szaporodnak: az az alapszabály = nulla; különben

d) írott malasztok én nekem nem nyujtanak garan-

tiát; emberekben keresem én azt, nem a tövel-hegygyel fölforgatható rendszerben;

e) hogy van-e bennem „valódi egyházas érzület és kellő tapintat“ — ezt első helyen magam döntöm el; mert tudom, hogy számolnom kell még más valami nagyobb hatalommal, mint a milyen a főjegyző ur gusztsusa;

f) egyházmegyénk intéző fejének ez ügyben kifejtett erélyes közbelépését, a vizsgálatra kiküldött férfiak megválasztásáért is magasan dicsérem (noha nem szorult reá);

g) hogy e férfiak előadása s a benyujtott petitió meghallgatása után nem a levegőt nyeldestem el s vettem toltam hegyére: tanum egészséges hallásom;

h) hogy fegyelmi bíróság csak olyan ítéletet hozhat Moszatfalván, a mit édes kárörömmel semmisíthet meg az egyházmegye fő-fő pennája: ezt méltóztatassék a zsinati törvény bölcsességének beszámítani;

i) ha én Földesi Pétert, a versfaragót — kérem ne tegyenek erővel költővé — vágni akarnám, nem a Bolond Istók fejével gondolkoznám;

k) sebzek, igaz; de köszönöm is, ha el méltóztatik ösmerni, hogy előbb vérzek önmagam, mikor metszőkést veszek kezembe, mint talán nagytitisztelű uram.

De pszt . . . pszt . . . Jegyzőkönyvünk már nyomtatódik.

III. Dóczy Imre urnak.

Ki előtt, mióta csak nevét hallom, örömmel emelek kalapot.

α) Ha önintézeteket rehabilitálni akarja, haladjon a megkezdett ösvényen; mert

β) hogy „mai állásában“ rehabilitálásra szorult, ezt ön tudja s állítja legerősebben; hanem

γ) tulbuzgóságában ne akarja kérem magára erőszakolni az elődök bűne terhét, a mit ha ez ige: „értének“ nem lesz jelen időbe szedve akár tollhiba, akár szedő elnézése folytán „értettek“ helyett, bizonynyal nem is tesz vala;

δ) hogy a pilula egy kissé erősebb volt, ennek oka az a betegség, mely miatt ön is, mások is nem egyszer jajdulnak föl s a melyből, ha ön gondozza a pasienst, hiszem, hogy rövid idő multán derekasan kigyógyul minden én további praescriptióm nélkül;

ε) a felsőbb mathesist különben nem kultiválom; egy „szegény szeri“ papnak nagy luxus volna.

Földesi Péter.

Az apostoli levelek új átdolgozása.

Megemlékezett már ezen egyh. lap Menyhárt János debreczeni hittanár végtelenül fontos munkájáról, melyben szabadabb fordításban adja az apostoli leveleket, újra átdolgozván a britt bibliaterjesztő társulat által 1878-ban közzéadott, Károli-féle fordítás átdolgozását.

Megérdemli a kitünő tudós, hogy munkája fölött ne térjünk könnyedén napirendre, de ismerkedjünk meg azzal. Összehasonlítás végett két szakaszt közlünk itt az

első és az új átdolgozásból. Láthatjuk ennyiből is, mily nagy gondot fordított a szerző a tiszta magyar irányra s hogy a bölcs mérséklettel alkalmazott szabadságot miképen használta bibliafordításunk javára.

Hasonlitsa aztán össze bárki is ezen fordítást a Károli-féle fordítással s bizony szivesebben fogja olvasni és könnyebben fogja érteni hitünk és erkölcsi életünk szabályozó könyvét, az ujszövetségi szentírást.

Róm. 9, 6—13.

Első átdolgozás.

6. Nem azt mondom azonban, hogy meghiusult az Isten igérete. Mert nem mindnyájan izráeliták azok, kik Izráeltől valók.

7. És azért még, hogy magva Ábrahámnak, nem gyermekei mindnyájan. De Izsákban fog neked mag neveztetni,

8. az az nem a test gyermekei, az Isten gyermekei, hanem az ígélet gyermekei tekintetnek magvul.

9. Mert ígélet szava ez: Ezen időtájban eljövök; és lesz Sárának fia.

10. Nemcsak pedig, hanem előttünk Rebeka is, ki egytől fogant méhében, Izsáktól, a mi atyántól.

11. Mert még mikor nem születtek meg és nem tettek semmi jót vagy rosszat, hogy az Isten kiválasztás szerű végzése megmaradjon, nem cselekedetektől, hanem az elhívónál fogva,

12. megmondattott néki: a nagyobbik szolgálni fog a kisebbiknek;

13. amint meg van írva: Jákóbot szerettem, Ézsaut pedig gyűlöltem.

Uj átdolgozás.

6. Ezzel azonban nem azt mondom, hogy nem áll már az Isten szava. Mert nem tartozik Izráelhez mind az, aki Izráeltől való;

7. s azért, hogy magva Ábrahámnak, nem gyermeke mind az: hanem „Izsák utján fog magod lenni“;

8. azaz, nem a test gyermekei az Isten gyermekei, hanem az ígélet gyermekei tekintetnek magnak.

9. Mert ígélet szava ez: „ezen időtájban eljövök és lesz Sárának fia.“

10. Sőt a mi több, előttünk van Rebeka is, mint olyan, aki egytől, Izsák apántól, vala terhes.

11. Mert még nem születtek meg, sem nem cselekedtek semmit, jót vagy rosszat, a mikor már, hogy az Isten kiválasztó végzése, nem cselekedetektől, hanem a hívótól függő maradjon,

12. megmondattott annak, mikép a nagyobbik szolgálni fog a kisebbiknek,

13. amint írva van „Jákóbot szerettem, Ézsaut pedig gyűlöltem.“

Filipp. 4, 10—19.

Első átdolgozás.

10. Megörültem pedig felette az Urban, hogy valahára immár felvirágoztatok, hogy gondoljatok arra, a mi nékem javamra van, a mint gondoltatok is, de nem volt jó idők.

11. Ne úgy vegyétek, hogy nélkülözés miatt mondom, mert én megtanultam, a mikben vagyok, önelégült lenni.

12. Tudok pedig megaláztatni, tudok bővölködni is. Mindenben és mindenekben, be vagyok avatva, megalégtetésbe is, éhezésbe is, bővölködéskébe is, nélkülözésbe is.

13. Mindenre képes vagyok a Krisztus által, ki engem megerősít.

14. Mindazáltal jól cselekedtetek azzal, hogy az én nyomorúságomban velem együtt részt vettetek.

15. Tudjátok pedig ti is filippibeliek, hogy az evangéliom hirdetésének kezdetén, mikor Maczedóniából kimentem, adás- és vevésbeli számadás dolgában, egy egyház sem lépett velem közösségbe, hanem csak ti egyedül.

16. Mert Thessalonikában is, egyszer is, másszor is küldtetek nekem szükségemre.

17. Nem mintha kívánnám az ajándékot; hanem kívánom a gyümölcsöt, mely szaporodik a ti számadásotokra.

18. Elvettem pedig mindent és bővölködöm. Eltettem, minekutánna elfogadtam Epafroditustól, a mit küldöttetek, mi kellemes illat, kedves és tetszéssel fogadott áldozat az Istennél.

19. Az én Istenem pedig teljesíteni fogja néktek minden szükségeteke, az ő gazdagsága szerint, dicsőségesen, a Krisztus Jézusban.

Uj átdolgozás.

10. Megörültem pedig felette az Urban, hogy valahára immár zöldágra jutatok, hogy gondoljatok arra, a mi javamra való, a mire gondolátok is ti, de az idő nem kedvezne nektek.

11. Ne úgy vegyétek, hogy nélkülözés mondatja ezt velem. Hiszen én magamnak, bármely helyzetben is elég tudok lenni.

12. Értek a megaláztatáshoz, értek a bővölködéskébe is. Mindenbe és mindenben be vagyok avatva, jóllakásba is, éhezésbe is, bővölködéskébe is, nélkülözésbe is;

13. mindent megbírok az által, a ki megerősít.

14. De jó cselekedetet követtetek el azzal, hogy nyomorúságomban részt vettetek velem.

15. Tudjátok pedig ti magatok is filippiek, hogy az evangéliom hirdetésének kezdetén, mikor Maczedóniából kimentem, adást és kapást illető számadás dolgában, egy egyház sem lépett velem közösségbe, egyedül ti.

16. Mert ti akkor is, midőn Thessalonikában voltam, küldöttetek nekem, nem egyszer, de kétszer, szükségemre valót.

17. Ne úgy vegyétek, hogy kívánom az ajándékot. De igenis kívánom, hogy a gyümölcs számadásotokra növekedjék.

18. Elvettem pedig mindent és bőségben vagyok; el vagyok telve, miután általvettem Epafroditustól a mit küldöttetek, a mi kellemes jó illat, Istennek tetsző és kedves áldozat.

19. Az én Istenem pedig, mind azt, a mire szükségetek van, meg fogja gazdagságából, a Krisztus Jézusban dicsőséggel adni nektek.

Tiszáninneni egyházkerületben:

Homonnai misszióra 500 frt; minaji misszió-körnek 500 frt; lucskainak 400 frt; nekézsenyi lelkésznek 200 frt; abaujvajakóczy misszióterületre 200 frt.

Erdélyi egyházkerület rendelkezésére bocsátatott állandó segélyekre 3250 frt, egyszermindenkorra járó javadalmazásra 2500 frt; ezen nyert segélyösszeg fölhasználásáról és eredményeiről nyerendő jelentés és elszámolás kötelezettsége mellett.

A misszió ügyében általában a következő intézkedést tette a konvent:

Az egyetemes konvent, a misszió-czélakra egyházkerületenként megszavazott összegeket a püspökök kezéhez utalványozván, első sorban ezek lesznek felelősek arról, hogy a megszavazott összegek a kijelölt czélakra fordíttatnak s foglaltak elszámoltatni.

E végből felhívja a püspököket, hogy a kezükre utalványozott összegeket a földhitelintézettől átvevén, azoknak azon részét, mely azonnal nem adandó ki a kijelölt czélakra, időközileg is gyümölcsözőleg helyezték el; arról pedig, hogy időközönként miképp használtatnak fel, illetőleg adatnak közvetlen czéljaikra, rendes naplót vezessenek s a konventre a felhasznált összegekről okmányokkal igazolt számadást terjesszenek elő, melyben minden egyes tétel vagy az illető esperes, vagy a missziói lelkész — illetőleg a misszió teendőkkel megbízott utazó lelkész — vagy végre építkezéseknél az építés vezetésével megbízott nyugtatványával legyen igazolva.

Felhivatnak továbbá az egyházkerületek, hogy a mennyiben még állandó misszióügyi bizottságuk nem volna, ilyent alakítsanak; a misszióügyet e bizottság vezérlete alatt folytonos figyelemmel kísérik, a missziói számadásokat első fokozaton ez által vizsgáltsák meg; a misszió ügyében való teendőkre nézve tanácskozzanak s az egyetemes konventhez jelentéseket és javaslatokat terjesszenek elő; s végre a missziói lelkészek részére szigorú utasítást készítsenek, melyben azokat missziói teendőkre nézve oly módon utasítsák, hogy azok kötelességeik teljesítésében ellenőrizhetők legyenek.

E végből a missziói lelkészek utasítandók, hogy missziói utazásaikról pontos naplót vezessenek, melyben napról-napra feljegyezni tartoznak: mely ponton mikor jelentek meg, mennyit időztek, minő teendőket végeztek; jelesen a hol iskola és tanító van, az iskolák meglátogatását és a tanítók működését, különösen a vallásos — s jelesen a konfirmációi oktatást, a hol tanító nincs saját vallásos tanítói és konfirmáció működésüket, ugyszintén egyéb egyházi szolgálataikat pontosan följegyezzék; a mellett a püspököknek, — vagy a mennyiben az esperesnek voluának alárendelve, ennek — havonként jelentést tegyenek a missziói állapotokról, előforduló bajokról és netaláni akadályokról és mint a helyszin legközelebről ismerői: a teendőkről jelentéseket, illetőleg javaslatokat is terjeszthetnek elő, melyeket a kerületi missziói bizottság s maga a kerület is tekintetbe véve, az egyetemes konvent elébe tejesztendő jelentésében javaslatok közé foglalhat.

Az egyházkerületek kötelessége lesz, missziói bizottságaik jelentései alapján a misszióügy mibenlétéről, fejlődéséről összefoglalt jelentést s annak alapján a szükségletek anyagi eszközei iránt, költségvetést terjeszteni évenként az egyetemes konvent elé.

A gymnasiumi vallástani kézikönyvek ügyében határozta a konvent, hogy az egyházkerületek vagy magok körében gondoskodjanak a megfelelő vallástani tankönyvek előállításáról és e részben tett vagy teendő kezdeményeiről a közelebbi konventre tegyenek jelentést; vagy ha magok körében ily gondoskodást nem tehetnek vagy nem tesznek, járuljanak az egyetemes konvent által teendő intézkedéshez és e tekintetben nyilatkozzanak.

A jogakadémiák népessége megfogyatkozása ügyében a sárospataki főiskolai tanárkar egy fölterjesztést tett; e tárgyban a konvent aképen határozott, hogy miután ezen ügy más két egyházkerületet is érdekel, felhívja a tiszántuli s dunamelléki egyházkerületeket, hogy a kebelőkben levő jogakadémiák meghallgatásával tegyenek jelentést és adjanak véleményt ez ügyben.

A tiszántuli egyházkerület indítványozta, hogy a konvent részéről tétessenek meg a kellő lépések egy protestáns történelmi társulat létrehozására. — A konvent határozta, hogy miután tudomása van egy nem pusztán történelmi, hanem széles körű protestáns tudományos irodalmi társaság célbavett megalapításáról és pedig a két testvér evang. felekezet együttes működésével társadalmi uton és e részről rövid időn határozottabb program is várható: e nemes czélra erkölcsi támogatását szívesen felajánlja s megbizta az iskolaügyi bizottságot, hogy a társadalmi uton megindult mozgalmat kísérje figyelemmel s esetleg ahhoz maga is érintkezés útján járuljon hozzá és a következő konventre úgy az ez irányban addig történekről, mint a konvent által netalán tovább teendők iránt tegyen majd véleményes jelentést.

(Vége köv.)

A pápai konvent idejéből.

Egy más cikkben közli e lap a Pápán tartott egyetemes konventi gyűlés határozatainak referadáját. Mi előttünk itt más cél lebeg.

Hálátlanok volnánk a jó pápaiak iránt, ha el nem mondanánk itt is, mily nemes vendégszeretettel fogadták a konvent tagjait, kiknek ottan időzése valóságos ünnep volt e kis város lakóira. Bankettek rendeztek számokra s magánházaknál is terített asztalok vártak a vendégekre.

De hát ez eddig csak magyar szokás!

A derék pápaiak irodalmilag is megörökítették a konvent tagjainak ottlétét olyformán, hogy a „Papai Lapok“ 43-ik számát csaknem teljesen a konventnek szentelték s e testület tagjainak apróbb emléksoraiból egy emléklapot állítottak össze. Irtak e számba Szász Károly, gr. Tisza Lajos, Pap Gábor, Fejes István, Beóthy Zsigmond, Filó Lajos, Szász Domokos, Szász Gerő, Véghely Dezső, Mocsáry Lajos, György Endre, Molnár Béla, Szász Béla, Szabó János, Kovács Albert, Ballagi Mór, Ritoók Zsigmond, Csonka Ferencz, Dr. Kovács Ödön, Dr. Jenei Viktor, Baksay Sándor. Érdemes és méltó dolog volna ez emléksorokat, melyek vagy versben, vagy szép prózában írják, mind átvenni lapunkba. De hely szűke miatt csak néhányat közölhetünk.

Felkösöntés.

Rómába' nem voltam, pápát sose láttam,

Életembe' pápát még látni kívántam.

Debreczenbe mentem, a magyar Rómába —
 Püspököt ott láttam, de a' se volt pápa.
 Püspököt láthatok otthon is én, Pesten.
 — Végre megtaláltam itt, a mit kerestem,
 Kálvinista Rómánk ne vegye rossz néven,
 Kálvinista Pápánk — azt kívánom — éljen!
 Szász Károly.

Nemzeteknek, felekezeteknek és egyeseknek egyaránt
 megvan a gondviselés által számukra kijelölt missiójuk;
 utjaik különbözők lehetnek, de a cél csak egy: a felebaráti
 szeretet, a vallásérkölcs és a közművelődés terjesztése.

Pápa, 1886. október 22.

Gr. Tisza Lajos.

A hitfelekezetek közötti béke csak kötelesség, melyet
 polgári törvény véd; de e kötelességen túl az a szeretet,
 mely az embereket hitkülönbség nélkül fűzi egymáshoz, s
 mely a szivességek minden nemében önként nyilatkozik,
 már a testvériség jellegét veszi fel, s a társadalom viszo-
 nyaiban oly hatalmas tényezővé válik, mely nem csak a
 családi tűzhelyek otthonát teszi kedvessé, hanem az embe-
 riség jólétét s a népek szabadságát illető nagy eszmék
 kiviteléhez is az erők tömörülését, s így a diadal legbizto-
 sabb fegyverét nyújtja.

E szeretet lelkesítette Pápa város lakosait hitkü-
 lönbség nélkül. Üdvözlöm azt a cultura, s minden nagy
 eszme nevében.

Pápa, 1886. októb. 23.

Beöthy Zsigmond.

Szent ügynek híven és buzgón szolgálni: ez a leg-
 magasabb méltóság, mely halandó embernek itt e földön
 részébe juthat. Az ily szolgálat nem megalázó, hanem
 fölemelő, s nem muló fényvel ragyogja körül a szolgálat-
 tevő halántékait.

Szász Domokos,
 erdélyi ref. püspök.

A mi vallásunk alapja a szeretet. E nélkül csupa
 zengő ércz és pengő czimbalom vagyunk. A szeretet mele-
 gével szállni le a testi és lelki nyomor mélyébe, a szeretet
 melegével emelni a csüggedőt és kétségbeesőt: ez a valódi
 egyházi élet alapja és kiindulási pontja. Nyomorúságos
 frázissá süllyed le e nélkül az igehirdetés és meddő szél-
 malom harcuzza a közélet. S ha mi egyik oldalon a tudomá-
 ny fényénél keressük az eszközöket az anyagi jóllét
 emelésére, más oldalon az igazi keresztyén szeretet mele-
 gével szolgáljuk az erkölcsi jóllétre vezető eszméket: csak
 vallásunk örök parancsainak engedünk. Jaj annak, ki
 elfogult lélekkel a napi politika fátylójával lép e szentelt
 csarnokba, az nem világosságot terjeszt itt, hanem csak
 tűzveszélyt okoz. A napi politika szenvedélyei és küzdel-
 mei e csarnoknál oldják meg saruikat, mert a hely, a hova
 be akarnak lépni, szent. Mi nem predikálhatjuk kiesinyes
 okokból az egyházi és világi eszmevilág két legfőbb kép-
 viselőjének: az egyháznak és államnak háborúját, a ma-
 gyar állam és a par excellence „magyar“ egyház közt

legkevésbé sem, hanem akarjuk egymással párhuzamosan
 fejleszteni a szellemi és az anyagi jóllétet az állam és egy-
 ház által. Ez az igazi haza- és egyházszeretet.

György Endre.

Felemelő — mert áldásos mások szolgájává lenni, ha
 e szolgálattétel célja az értelmi és erkölcsi tökéletesedés
 terjesztése.

Szabó János.

A kálvinista szegénység.

Kálvinistáktól felette gyakran halljuk azt, hogy mi
 szegények vagyunk, ezt vagy azt szegénység miatt nem
 tehetjük. Ebben az állításban van igazság is; de még több
 benne egy régi, hajdan talán igaz, megszokott kifejezésnek
 a recitálása.

Midőn a debreczeni zsinaton a közalapot szerveztük,
 gróf Lónyayval többféle számítást tettünk a reformátusok
 vagyonságáról. Én azt állítottam, hogy van 360 millió
 forint évi jövedelmök; ő erre felutazott Pestre, négy napig
 dolgozott a statisztikai hivatalban, s azzal az eredménnyel
 jött vissza, hogy Magyarországon a reformátusok 15 per-
 centtel gazdagabbak az átlagos középnel, mert a közép
 nemesi birtok és jó paraszt birtok többsége ma is refor-
 mátusok kezén van.

Központi intézeteink és institutióink szegények, s en-
 nyiben igaz a kálvinista szegénység. Ezek leggazdagabbak
 Erdélyben, a református fejedelmek bőkezűségéből. Ellen-
 ben gyülekezeteink átlag és aránylag nem szegényebbek,
 mint a katolikusokéi; a népünk pedig 15% kal gazda-
 gabb az átlagos középnel; s tehát ennyiben a kálvinista
 szegénység csak képzelődés. Nálunk a vagyon fel van
 osztva a részek közt, míg a kath. egyházban nagy töme-
 gekbe van conmassálva; innen származik a csalódás.

A gyülekezeti vagyon legarányosabban van felosztva
 a dunántuli kerületben; ennek legkevésbé vannak nagyon
 gazdag és nagyon szegény gyülekezetei; legaránytalanabban
 a tiszántuli kerületben. Az általános vagyonság legna-
 gyobb a dunamelléki, legkisebb az erdélyi kerületben.

Mint a közalapnak születése óta referense, a bejött,
 évenként közel ezer darab segélykérvényből vontam el
 ezen adatokat.

Kovács Albert.

A konvent tréfái közül fölemlítjük még a következő
 jóízű felszólítást, melynek bizony kevés eredménye lett,
 ha szinte vagy huszan aláírtak is annak: „Isten, a szent
 haza és az egyházkerületek szükös pénztára, meg az ott-
 hon maradt feleségek és gyermekek nevében: tisztelettel,
 bizodalommal, sőt a legmélyebb meghatottsággal kéretnek
 a konventi tagok — szónoki képességük teljes elismerése
 mellett — hogy kevesebbet beszéljenek; mert különben,
 vett biztos értesülés szerint, mához egy hétig nem lesz
 vége a gyűléseknek. — Kik ettől félnek, méltóztassanak ez
 ívet aláírni. — Pápa, októb. 22. 1886.“

Könyvismertetés.

A debreczeni ev. ref. egyházmegye 1886. évi július hó 19-én tartott ülésének jegyzőkönyve. Debreczen. 1886.

Dávidházy János esperesnek az 1886. évben végzett egyházlátogatásáról szóló jelentéséből, melyet 63. jegyzőkönyvi sz. a. olvashatunk, közöljük a következő részleteket:

„A vallásos erkölcsi élet egy év elforgása alatt sem a javulásra, sem a sülyedésre való kiválóbb jelenséget nem tüntetvén fel, az egyházmegyénkben kielégítőnek mondható.

Az isteni tisztelet vasárnap délelőtt és délután; népe-sebb egyházainkban hétköznap délelőtt is a bibliamagyarázatok a már több ízben részletezett módon, egyházainkban ez évben is megtartattak; urvacsorával a hívek kedvező számban élnek. Bibliái magyarázat csak Danesházán nem tartathatott gyülekezet hiányában; többi egyházainkban kisebb-nagyobb számban s rövidebb vagy hosszabb ideig látogatják azt a hívek.

A vizsgálkodó és vadházások mind a mellett is, hogy kivált nagyobb egyházainkban számokban ki nem mutathatók, ez évben is jelentékeny számot tesznek ki. Vizsgálkodó házasan 12 egyházból 53 pár; vadházasan 17 egyházból 85 pár mutatattik ki. Ezek közül a lelkészi szó hatalma bizony kevés eredményt mutat, jeléül annak, hogy a törvény szigora e tekintetben már nagyon kívánatos volna.

A levéltár immár mindenik egyházunkban teljesen rendezve van, vagy a végbefejezéshez közel áll.

Az anyakönyvek, leltár, hivatalos napló stb. rendben találtattak.

Az anyakönyvi párok kiszolgáltattak a megyei levéltár számára, de elismervényt nem mindenik lelkésztárs nyert, azért az ilyen vonakodik a nála készen levő anyakönyvi párt a másik évről beküldeni.

A pénzértékben kimutatott kegyadományok összege 6013 frt 12 kr-ra, a számlákban kimutatott építési s javítási költségek összege 10,486 frt 97 kr-ra ment az egyházmegyében.

„A faiskolák, — mondja a jelentés, — csak kevesebb számu egyházainkban kezeltetnek számba vehető eredménnyel. Némelyik egyházunk, illetve iskolánk rendelkezése alatt nincs is faiskola. Ez utóbbiak száma szaporodott egygyel, Nagy-Bajommal, a hol a szép és díszes faiskola, mely jövőben az egyháznak nem csak az által lett volna hasznára, hogy tagjai gyermekekkel a fa- és gyümölcs-nyesztést és nemesítést már kicsiny korokban elsajátíttatván, idővel egyéb jövedelemforrássá lehet ez rájuk nézve s talán ez is segítheti őket abban, hogy a tőlök egyházuk fentartására kivánt áldozatot könnyebben teljesíthessék; hanem az által is, mert már 1200 □ öl 4 éves és így termő szőlő s 207 darab 4—5 éves oltvány volt benne beültetve, melyek idővel szaporíttatván, a gyümölcs s talán e mellett felesleges oltványok értékesítése által, — ha szinte a jövedelem kezdetben az egész 6 holdnyi faiskola terület okszerű művelésére fordított volt is, — az egyháznak rövid idő múlva tekintélyes évi jövedelmet hajtó birtoka lett volna; — épen azon testületnek és hivatalnak működése folytán, mely azt, mint miveletlent s így csak kiadástigénylő pusztá-

tért az egyház számára felajánlani buzgólkodott — az egyházra nézve megszűnt lenni. A szolgabírói hivatal közbelépésével a községi elöljáróság kezelése alá adatott át.

Iskoláink szellemi állapotára terve át, a talált eredményhez képest a következő osztályozásban lehet azt feltüntetni, 77 külön tanítóval bíró iskola volt egyházmegyénkben — Debreczen kivételével — ez évben; ezek közül kitűnő előmenetelt tanúsított 10, dicséretest 8, kielégítőt 24, elégedőt 22, gyengének találtatott 13.“

Imakönyv. Hétköznap, bűnbánati és alkalmi imák templomi használatra. Irta Borsodi József, volt simonii ref. pap. Átnézte és sajtó alá rendezte Mitrovics Gyula, ref. hittanár s főiskolai lelkész Sárospatakon. Sárospatak. Nyomtatta Steinfeld Béla, a ref. főiskola betűivel. 1886.

Röviden megemlékeztünk már lapunk ujdonságai közt e mű megjelenéséről s ígértük, hogy ismertetni fogjuk ez imádságos könyvet.

Szívesen beváltom ez ígéretet annyival is inkább, mert örömmre szolgál, ha olyan művet ismertethetek, mely nyereség irodalmunkra nézve s mely többet ad, mint a mennyit ma igen sok, előre nagyban fölmagasztalt műveink adnak.

Borsodit ismerjük már, először 1855-ben megjelent „Templomi imák“ cz. könyvéből. Jól tette Mitrovics Gyula kollegánk, hogy a nemes lelkű imádságszerzőnek többi igaz és jó illatu áldozattételi munkáját is napvilágra hozta.

E szép kiadásu, jól használható kötetben három heti hétköznap, hat bűnbánati és 21 szám alatt 38 alkalmi imádságot, vagy rövidebb fohászt találhatunk, ez utóbbiak között például betegekért való fohászokat, karácson, - husvét, - pünköst-szombat estvéjén, az év utolsó estvéjén mondandó imádságokat.

A mi már e mű szellemét illeti, röviden elmondhatom róla való véleményemet.

A ki az egyszerű, a költői emelkedés nélküli, de azért tiszta és alázatos keresztény szívből jövő imádságokat szereti, szerezze meg Borsodi ezen imádságait. Szerző le tudott szállani hívei gondolkörébe s fel tudta őket a hit szárnyain emelni a nemes eszményiség magasabb régióiba. Nemesen népszerű, tisztán keresztényi világ- és életnézet vonul ez imádságokon keresztül. Távol áll tőlük minden keresett merevség. Borsodi nem azért imádkozott, mert imádkoznia kellett, hanem mert szíve ösztönözte őt imádkozásra.

Egy észrevételt nem hallgathatok el, de a mely nem a szerzőre, hanem a kiadóra vonatkozik és a mely, természetesen, egyáltalában semmit sem von le ezen imádságos könyv értékéből.

Miért írja, vagy adja Mitrovics hittanár ur is az uri imádság egyik passusát egy szükségtelen toldalékkal el látva? Mit keres a tisztáninni ev. ref. lelkészek uri imádságában az „a mi mindennapi kenyerünket add meg minekünk ma“ szavak után az „is“ szócska? Azért mondom, hogy „a tisztáninni ev. ref. lelkészek“ uri imádságában, mert már más onnan került imádságos könyvekben is lát-tam ezt s az onnan való, lelkészi vizsgát tevő tiszteletes atyafiak is úgy szokták mondani és némelyek vitatták is

*

már velem szemben annak helyességét. Pedig helytelenül teszik oda az „is“ szócskát. A görög eredeti „δὲς ἤματι σήμερον“ szavai között, az utolsó szó előtt nincsen ott semmiféle variánsban a „sz“ szó; maga Tischendorf sem tesz 8-ik nagyobb itészi kiadásában a bevett szövegtől eltérő variánsról említést; nincsen ott a latin fordításokban az „etiam“, a németekben az „auch“, az angolban az „even“, vagy „too“; nincsen az ott a magyar fordításokban sem. Ez tehat tisztán nincseni specialitás, de a melyet, legalább az én nézetem szerint, épen egy hittanárnak le kellene vetköznie, küzdenie kellene az ellen.

Ajánlom e művet, melynek árát különben nem tudom, lelkészeink figyelmébe.

Csiky Lajos.

K ü l f ö l d.

Oroszország. A balti tartományokban lakó protestánsok sorsa részvétet érdemel. Az évszázadok óta fennálló lutheri egyház erős szorongatásokat szenved a birodalmi egyháztól. A lutheri egyházba áttérni vagy visszalépni nem lehet. A szószéki e nemű fölvilágosításokat büntetik, a védelemért esdő panaszokat elhallgatják. A vegyes házasságból származott gyermekek a görög egyházba kebeleztetnek. Alighogy megtürik a szegény protestánsokat, kiknek ma is 60 lelkésze áll bevádolva a törvényszék előtt. Az elitelt Brandt lelkész Smolenszkben 20 fillér napszámért dolgozott, míg nem néhány orosz család 6000 rubelnyi segílyt küldött számára. A német lelkészi értekezletnek erősen mozgolódnak oroszországi testvéreik érdekében.

A Kaukázusból is szomorú hírei jönnek az elnyomásnak. A tartomány kormányzója s az orosz kormány ellen, nem csak az örmények, hanem a georgiaiak közt is általános rossz hangulat terjedt el. Georgiában az orosz hatóságok egy idő óta elnyomják a nép anyanyelvét s erősen oroszosítanak. Még az egyházi szertartásoknál is, az orosz nyelv kizárólagos használata iratott elő. Ez erőszakos eljárás folytán a hatóság és nép közt támadt surlódások következménye az lett, hogy Georgiában az ostromállapot ki lett hirdetve.

Törökország. Egy emlékirat jelent meg az amerikai bostoni misszió hivatalos lapjának februári fizetében, melynek célja a törökországi keresztyének ellen intézett hivatalos rendszabályokra irányozni a figyelmet. E rendszabályok, nem csak a vallásszabadság elvével, hanem az 1856-diki Hatti-Humayun nevet viselő császári kibocsátványával, sőt az 1878-diki berlini tanácskozámban kihirdetett s a császári kormánytól eredt nyilatkozattal is ellentétben állanak. Ez emlékirat úgy a Törökországban levő külföldi követeknek, mint a török főhatóságoknak megküldött. Az emlékirat esetekre hivatkozik, melyekben a mozlimoknak megtiltatott, hogy keresztyénekké legyenek; példákat említ, melyek szerint a keresztyénné lett alattvalók üldöztettek s büntetettek; eseteket hoz fel, melyekben a keresztyén alattvalóktól ok nélkül tagadtatott meg, a mire mindenkinek joga van, hogy gyermekeiknek oktatásáról, istenítiszteletük nyilvános gyakorolhatásáról, templomok építéséről gondoskodhassanak.

Hogy mennyire alaposak e panaszok, eléggé bebizo-

nyítja a török belügyminiszternek a syriai és palesztinai hatóságokhoz ez év elején intézett rendelete, melynek zárszavai így szólnak: „templomokat, istenítiszteletre szánt helyiségeket, intézeti épületeket, sem építeni, sem javítani nem szabad; a korábban különös rendelet nélkül épített vagy javított épületek bezárandók. Határozott engedély nélkül harangokat alkalmazni vagy használni tilos stb.“

Oláhország. Bukarestben a pápa ügyvivőseget állit.

Montenegró. A katolikus egyház jogviszonyainak rendezése s a montenegrói katolikusok vallásos érdekeinek megóvása céljából, a fejedelem és a római pápa közt megkötött az egyesség augusztus 18-án.

Németország. A német Schulverein chemnitzi gyűlésén az előadó hazánk királyhágtóni részét is azok közé számolá, a hol a német nemzeti öntudat emelésére, erősítésére az egyet legtöbbet tett. Gothában pedig a német iskolaegylet thüringi-anhalti ágának alakuló gyűlésén Dr. Möbius főiskolatanácsos hangsúlyozva emelte ki a monarchiánkban lakó németek nyomott helyzetét s köztetszettel találkozott azon javaslata, hogy ilyen helyeken, — a nagy védelmi harc sikeres folytatására, — német könyvtárak alapítandók, német tanítók állítandók stb.

A Dr. Wichern által Hornban — Hamburg mellett rendezett belmissziói tanfolyamra oly számosan jelentkeztek, hogy a jelentkezők egyrésze Berlinbe, Drezdába s Hannoverbe utasított, hol hasonló tanfolyamok rendezettek.

Német tanférfiak s egyetemi tanárok közt mozgalom indult meg az egységes iskola érdekében. A mozgalom célja, a gymnasium olyatén reformja, mely a magasabb iskolai oktatás szétágazását fölslegessé tegye, megszüntesse.

Olaszország. XIII. Leó pápa julius 13-diki brévéje, visszaadja a jezsuitáknak a XIV. Kelemen pápa által eltörölt kiváltságokat. A jezsuiták hálából fényes istenítisztelettel ünnepelték meg a pápa névnapját az Ignác templomban s küldöttségileg üdvözölték Leót. Albanóban a Rospigliosi villát 115,000 frankért vásárolták meg a jezsuiták, hogy szerzetházat s növeldét alakítsanak belőle.

Az a hír, hogy a pápa brévét bocsát ki, a melyben megtiltja a katolikus biráknak a házaselek elválásztatását, nagy feltűnést keltett Belgiumban, hol a házások elváltatása évek óta meg volt engedve. Állam és egyház aligha össze nem kapnak egy kissé e miatt Belgiumban.

Svájc. A bázeli missziótársulat értesítője szerint, a társulatnak 1885-diki bevétele 996,327 frankra, kiadása 996,473 frankra ment. A tagok száma 18,112 (Khinában 2798, Indiában 8513, Afrikában 6801). E missziói területen az évi növekedés 1059.

A június 21—26-án tartott szent galleni kantoni zsinaton, nagy fölűnést keltett az egyházi művészet terén ismeretes Kambli lelkésznek ama javaslata, hogy a reformátusok templomai jövőre gazdagabb művészi ékitményekkel szépitessenek. Kambli a múlt télen több előadást tartott a Madonna typosokról a művészetben s lelkesen üdvözölte a napot, a midőn a protestantizmus fölfüggesztendi templomaiban a Madonnaképet, mint az örök szüziesség jelképét.

Zürichi hírek szerint, szakadás történt az üdv hadseregének táborában, minek oka az, hogy Schaaff kapitány nem csak rendes életmódot s imádságot kívánt társaitól és társnőitől, hanem azt is, hogy dolgozzanak s a beteget

ápolják. A fi- és nőnemű hadnagyok méltatlannak találták e kivánalmat s Booth tábornokhoz fordultak Londonba, panaszkodván előtte, hogy kevés idejük van imádkozni s hogy a mi kevésre mehettek eddig Zürichben, azt is a hadnagyoknak lehet köszönni. A tábornok Elibborne ezredest küldte közvetítőül Zürichbe, de úgy az ezredes mint később Booth tábornokné hasztalan fáradoztak a béke helyreállításán. Elibborne kénytelen volt letenni hivatalából a kapitányt, kit aztán fölhivott, hogy Zürichet hagyja el s másutt folytassa működését, vagy térjen vissza Amerikába, hol korábban ügyes kereskedő volt. A katonák nagy része a kapitány pártjára állott s megtagadta az engedelmisséget a londoni fővezényletnek.

Franciaországban nemzeti szövetség alakult nem rég az atheismus ellen. A szövetség minden politikai és felekezeti szint nélkülöz s egyik egyháznak sem akar ügyvéde lenni s zászlajára csupán Isten lételet s a lélek halhatatlanságát írta föl. A befolyandó segélyeszközökkel heti lapot alapítanak, előadásokat, nyilvános felolvasásokat rendeznek, ingyenes oktatást létesítenek, könyveket, olvasmányokat osztanak szét az iskolákban s jutalomdíjakat tűznek olyan művekre, melyek az Isten lételetére s a lélek halhatatlanságára vonatkoznak. A szövetség irodája Párisban van Rue Richelieu 31. Az alakuló gyűlésen lelkészek, papok, szenátorok, követek, tudósok jelentek meg, hogy különböző nézeteik daczára e közös meggyőződésben egyesüljenek: „van Isten!”

Angolország. A quäkerek száma Angolországban 15,000, Irhonban 2000. A tagok száma rohamosan apadt le 14,000-re ez év kezdetéig, de azóta valamicskét emelkedett.

A királynő parancsára s jelenlétében nyitotta meg a miniszter Egham mellett a „Royal Holloway College“-t. A nők számára emelt egyetemi épületben 250—400 tanítónőnek van helye. Csak asszonyok tanítanak benne. Az óriási épületben több mint 1000 szoba van; ezen kívül pedig egy szép templom, egy gazdagon javadalmazott könyvtár, pompás képcsarnok egészítik ki a fölszerelést. A költség csaknem 1 millió font sterlingre ment.

Az irhoni róm. katolikus lelkészek, szitogatják a felekezeti gyűlöletet s titokban egy kis leplezett vallásháborút folytatnak a protestánsok ellen. Az angol és skót lapokban egymást érik a harcziás hangu cikkek. A dublini r. kath. érsek nyilatkozott egyebek közt, hogy ő nem ismer olyan iskolát, a melyből elvonták volna az ő rendeletére a szülők róm. kath. vallásu gyermekeiket. Erre egy dublini magassabb nőiskola igazgatónöje, egész sorát idézi az eseteknek, midőn a protestáns előjáróság vezetése alá került iskolából minden ok nélkül elfogattak a róm. kath. vallásu gyermekek. A szülék nagyobb része kijelentette, hogy félti gyermekét az iskolától, hogy papja kényszerítette rá gyermekének az elfogására, bár a gyermekek vallásos meggyőződését az iskola soha nem bántotta. Egy jól ismert orvosnak Dublinban, a miért nem engedett a papok fölhívásának, hogy leányát vegye ki az Alexandra kollégiumból, ugy titokban megsugták, hogy további vonakodása esetén, egy év alatt el fogja veszteni nagy és jövedelmes praxisát. Egy másik katolikust, a miért egy jóhírű protestáns iskolába küldte gyermekét, a papja excommunicálta. Egész halommal lehetne fölhordani hasonló eseteket, melyek bizonyára még

sűrűbbekké, sőt mindennapiakká válnának, ha Irhon magára hagyatnék.

Londonban egy könyv jelent meg James Nisbet és társa kiadásában. A könyv egy századot ölel föl a protestáns misszió történetéből; szerzője James Johnston lelkész. A szerző szerint 1786-tól új korszaka kezdődik a misszióknak. A lefolyt évszázad alatt, Nagy-Britannia, Amerika és az európai kontinens protestáns egyházai összesen 3000 rendes hittérítőt, 750 világi egyént s 2500 nőt küldtek a pogány és muhammedán világ különböző részeibe. Isten igéjét 6250 vallástánító hirdeté, még pedig huszanynyi nyelven, mint a mennyin az első püsköstkör az apostolok cselekedeteiről írott könyv szerint hirdettetett. Ha a 870 millió pogányt s a 170 millió muhammedánt fölosztanánk a 6250 hittérítő közt, egyikre-egyikre 167,000 lélek jutna. Ámde a hittérítők munkaköre nem egyenlő. Egyik alig 1000 lelket számláló kis körben működik, míg a másik milliók között egyedül áll. A munka sincs jól szervezve; mert vannak egyes hittérítők, kik 10, 15, 20 millió pogány közt kénytelenek működni s működésük gyakran sok tekintetben sikertelen. A benszülöttek közül 27,000-en állanak a misszió szolgálatában; 2500 fölavatott lelkész szolgál a missziói egyházakban. Sokat közülök a misszió díjaz, de a legtöbb önként, fizetés nélkül működik. Sok benszülött szolgál, mint tanító, az iskolákban. Száz év óta körülbelül 3 millió pogány lett keresztyénné. E számadat azonban csak kicsiny részét fejezi ki ama mélyre menő hatásnak, melyet a misszió a pogány népségre gyakorolt. Keresztyén világnézet, keresztyén tanok, keresztyén erkölcs terjedtek el a hittérítők s a megtértek példája nyomán; a legelső néptömeg közel jutott a miveltség áldásaihoz; békés, igazságos kormányzat állott a vad, elfajult törzsek élére s rendet csinált ott, a hol az élet nyomorból, a munka háboruból állott; a kereskedelmi s ipari tevékenység világrészeket hóditott; írott nyelvek födöztettek fel s lőnek fölavatva az élő nyelvek közé s több mint 200 törzsrre, nemzetre gyakorolja Isten igéje a maga nemesítő, szelidítő hatását s hány ily nemzet van, melynek egyetlen irodalmi emléke a mi bibliánk; borzasztó véres szertartások lőnek megszüntetve; a kiirtott rituális bűnök helyébe új vigasztaló reménység áldását nyerték a pogányok, kiknek reménységök nem vala. Az eredmény nagy, de a jövő föladata még nagyobb. A pogány és muhammedán nép a lefolyt száz év alatt 200 millióval szaporodott.

Edinburghban, a presbyteri szövetkezet védelme alatt, f. október hóban értekezletet tartottak a különböző presbyteri egyházak küldöttai s a tanácskozás tárgya az volt, hogy mikép fejthetnének ki együttes működést a külmiszió terén.

t . . .

Különfélék.

Téli Ujság. A „vallásos iratokat terjesztő egyesület“ által, a „Téli Ujság“ cz. vallásos néplap, alólirt szerkesztése mellett, a ránk jövő december, január, február hónapban ismét ki fog adatni. Gondoskodva lesz a lap díszes kiállítása s a célnak megfelelő szerkesztéséről. Az előfizetés feltételei annyiban módosultak, hogy 10 példányon alóli megrendelést

el nem fogadhatunk. Minden szám ára : 2 kr s így ki a minimális megrendelést teszi, a 10 példányért fizet 2 frt 60 krt, melyben a postadíj is benne van. A lapot érdeklő közlemények és pénzküldemények, alólírotthoz Makóra küldendők, a lap Budapestről fog expedáltatni. Makón, 1886. október hó. Csécsi Miklós, ev. ref. lelkész. A legmelegebben ajánljuk e kis lapot tisztelt olvasóink szives pártfogásába. Magánértesülésünk szerint Dr. Csécsi Miklós ur, ki tehát újra visszavette kezéhez e néplap szerkesztését, más irányt igyekszik annak adni, — a mivel, bátran megjegyezhetjük, csak a nagyszám legméltányosabb óhajlásának felel meg. Valóban nem volna szabad egyetlen gyülekezetünknek sem lenni, hova e kis lap meg nem rendeltek. — Ha ily nagymérvű támogatást talál a „Téli Ujság,” azt hisszük, sőt úgy tudjuk, hogy a békésbányai tekintélyes lelkészi egyesület teljes éven át is adna ki, szerkesztetne egy vallásos néplapot. Sokat beszélgetünk utóbbi időben belmissiói ügyekről. Ime, itt a tér, tegyünk is valamit! Ki van bontva a zászló, sorakozunk alá minél többen s majd azután, ha mi is úgy akarjuk, egy magasabbban lengő lobogót is felvonhatunk. Ismerjük a t. szerkesztő urnak, általunk is már igen sokszor hangoztatott azon nézetét, hogy e magyar néplapot teljesen magyarrá kell tenni s így teljes bizalommal nézünk a kis lap megjelenése elé és mi kötelességünknek fogjuk ismerni, hogy arról, annak ügyeiről értesítsük lapunk t. olvasóit. (Szerk.)

Megjelent „Nyíregyháza szabad kiváltságolt város története.” Irtta Lukács Ödön nyíregyházai ev. ref. lelkész, felsőszabolcsi esperes. Első kötet. Ára 2 frt. A tiszta jövedelem a nyíregyházai ev. ref. egyház növevelési céljaira fordítatik. Nyíregyháza, nyomtatott Jóba Elek könyvnyomdájában. 1886. 8-adrét 273 lap. A nagy gonddal és utánjárással készített, szép nyelvezettel írt művet már csak a nemes cél érdekében is ajánljuk az olvasó közönség figyelmébe; a nemesen fáradozott szerző méltán megérdemli, hogy az erkölcsi elismerés mellett, a kiadással járó anyagi terhektől megmentessék. — Szívesen közöljük ez ügygel kapcsolatban a következő két értesítést, illetőleg kérelmet s az utóbbi melegen is ajánljuk az egyházi előjáróságok becses pártfogásába: 1. Ért e s i t é s é s k é r e l e m. „Nyíregyháza története” című művem t. előfizetőihez és megrendelőihez. Kötelességemnek tartom értesíteni a felől a t. előfizetőket s megrendelőket, hogy művem azon oknál fogva késett ez ideig, hogy időközben, midőn már művem sajtó alatt volt, oly újabb adatok birtokába jutottam, melyeknek fel nem használása művem érdekében a legnagyobb tévesztés lett volna; s épen ez a körülmény, mely a műnek értékére emelőleg hatott, idézte elő azt, hogy művem terjedelme, melyet eredetileg 20 nyomott ivre terveztem, 30 ivre növekedett. Tekintetbe véve már az előfizetők csekély számát, mely alig haladja meg a 150-et, ezzel szemben a nagy mérvben felszaporodott nyomdai s kiadási költségeket, melyek az 1000 forintot megütik: mindenki meggyőződhetik afelől, hogy terjedelmében ennyire megnövekedett művem az előre meghirdetett előfizetési árért nem adhatom, ha csak magamat s kiadómot anyagilag meg nem akarom rontani. Ez oknál fogva a művet két kötetre kellett osztanom, s az első kötet (18 iv) előfizetési árát meghagyva, a második kötetét (12—13 iv) 1 forintra teszem. Meg vagyok győződve, hogy igen tisztelt előfizetőim e szükségszülte intézkedésemet nem veendik rossz

néven. Egy ily irodalmi vállalatnál maga a kutatás, a szellemi munka rendkívüli gondot fáradságot veszen igénybe. Nem kívánhatni a szerzőtől, hogy azért, mert a hazai történelemnek hasznos szolgálatot tenni igyekszik, a szellemi munkán felül, magára anyagi romlást idézzon. Azon remény biztat tehát, hogy az irodalompartoló közönség, de különösen városunk tisztelt polgárai, kik előtt lakó földünk sok százados, ismeretlen multját felderíteni igyekeztem, s kiknek ősei csaknem egytől-egyig előfordulnak könyvem lapjain, nem fogják sajnálni a csekély áldozatot egy ily korkövetelte vállalat meleg felkarolásától és támogatásától. Irtam Nyíregyházán, az 1886-ik év október havában. 2. T. Egyházi előjáróság! Vagyok bátor azon kérelemmel járulni a nagyerdemű előjárósághoz, hogy itt küldött művem t. „Nyíregyháza város és a nyíregyházi ev. ref. egyház történetét” megvenni sziveskedjék. A 2 kötetből álló mű megrendelési ára 3 forint, melyet Jóba Elek könyvnyomdász urhoz megküldeni sziveskedjék, vagy azon nem remélt esetre, ha a művet megtartani nem méltóztatnék, a művet kérem ngyanoda visszaküldeni. T. Előjáróság! Köztudomásu dolog, hogy a legkisebb helység monografiája is a cosmopolitismus ellen nyújt óvszert, s annak minden feltüntetett datumában a hazaszeretet oltártüze nyer szükséges és kívánatos tápanyagot! Jól esik tehát remélnem, hogy vállalatom iránt kedvező érdeklődést méltóztatik tanúsítani, annyival is inkább, mivel művemnek tekintélyes részét képezi épen az ősrégi nyíregyházai egyháznak története is. Végül ha kijelentem, hogy e művem tiszta jövedelmét épen egyháзам növevelési céljaira ajánlottam fel, azt hiszem, hogy egyetlen anyagilag tehetős gyülekezet sem fogja testvéri támogatásának filléreit megvonni azon nagy céltól, melyben felekezetünk más felekezetek által már is messze tulszárnyaltatott. Szíves kérésemet megújítva, vagyok Nyíregyházán, az 1886. év október havában hazafias üdvözlöttem Lukács Ödön, nyíregyházai lelkész, f.-szabolcsi ev. ref. esperes.

Haláleset. Huszti Mihály, ref. kovácsházai ev. ref. lelkész meghalt f. hó 22-én. Gyászbeszédet tartott fölötté, egyenes fölkerésére, Csécsi Miklós makói lelkész 2 Kir. 23, 17. alapján. Az elhunyt férfit özvegyet és 8 árvát hagyott maga után. Áldás emlékére, béke poraira!

Protestáns árvaházi képes naptár 1887-ik évre. Szerkeszti Farkas József. Budapest. Ára 30 kr. Ajánljuk e kitűnően szerkesztett naptárt, melyből 100 példány küldetett szerkesztőségünkhöz, t. olvasóink pártfogásába. Több jeles közlemény és sikerült arczkép között Révész Bálint püspök és néhai Vandrak András életrajzát és arczképét is közli ez évfolyam.

Mellékletül küldjük lapunk jelen száma mellett Szügyi József békési ev. ref. orgonista kántor, gymn. ének- és zenetanárnak „Magyar ev. ref. Choralkönyv” cz. zeneművére való előfizetési felhívását és e műből némi mutatványt. Ajánljuk az érdeklődők figyelmébe.

Felelős szerkesztő: Tóth Sámuel. Szerkesztőtársak: Csiky Lajos, Géresi Kálmán.